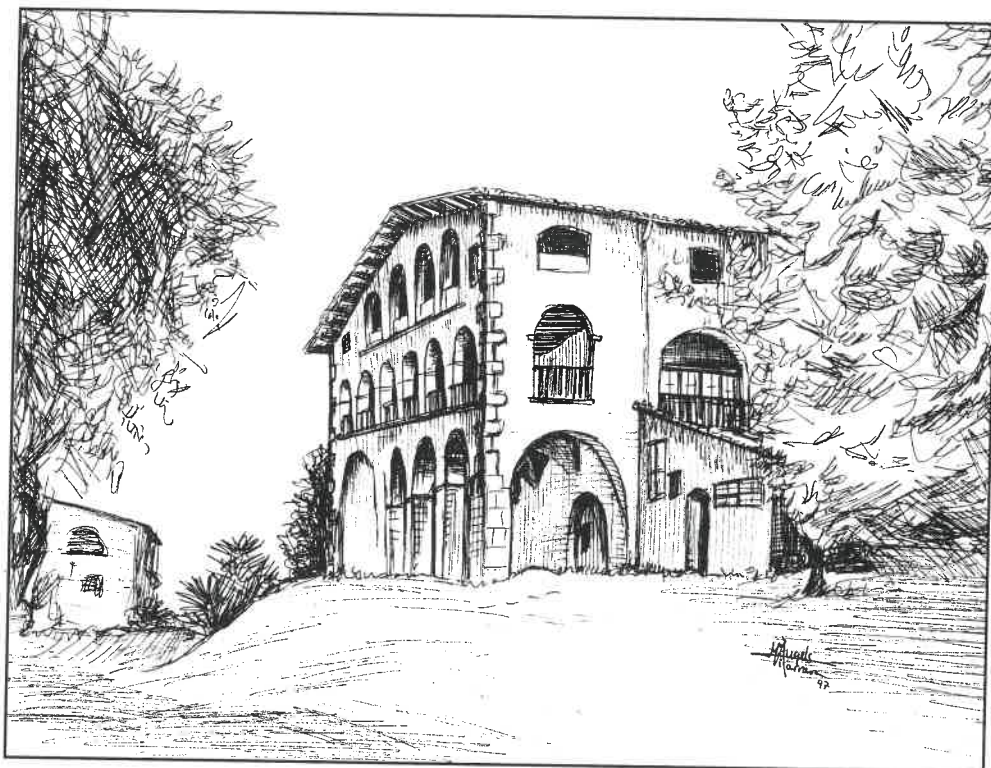

masies de vall de bianya (9)

el Colomep

Text:
ANTONI HERRERO i PÉREZ
ALFONS NOGAREDA i GIFRE

NOTES HISTÒRIQUES SOBRE EL COLOMER

«Sabran els nostres hereus conservar els béns que amb tanta diligència vam procurar nosaltres de guardar-los? Certament, creiem que compliran honradament i que seran dignes successors d'una descendència que si bé modesta i humil ha sabut mantenir amb honor el nom de Nogareda».

Aquesta reflexió duu la data de 31 de desembre de 1903 i pertany al diari de l'avi Joan Nogareda i Puigdemont, hereu de la Nogareda i del Colomer. Modesta i humil són, potser, els dos adjectius que més bé defineixen la nissaga dels Colomer. Treballadora seria un altre dels qualificatius que també s'ajustaria al tarannà d'aquesta família. Un tarannà forjat sens dubte en el temps, ja que documentalment vint-i-nou generacions ho avalen.

Per trobar la primera petja del Colomer cal fer un salt en el temps i traslladar-se cap al 1218, època en què regnava Jaume I *el Conqueridor*. Mentre Catalunya s'encaminava cap a l'expansió pel Mediterrani, a la vall de Bianya dos pagesos feien un tracte, pel qual un comprava un tros de terra a l'altre. El comprador era PERE COLUMBARIS, el primer graó documentat de la família Colomer. Segons consta en un pergamí del 1237, el canonge paborde de la Seu de Girona va confirmar l'operació de compra feta dinou anys enrere, amb la qual Guillem de Comba (o Coma) va vendre a Pere Columbaris un tros de terra, que avui és anomenat Bosc de Dalt, per 100 sous barcelonesos. En aquest document s'estableix un cens de 12 diners cada any, que havia de cobrar la Seu de Girona per raó que actuava com a senyoria directa dels Colomer. Els familiars d'aquesta nissaga van ser remences durant molts segles; és a dir, eren pagesos adscrits a la terra i sotmesos en tot moment al poder senyorial. Cal tenir en compte que la nissaga dels Colomer devia existir molt abans de la primera data documental del segle XIII. Tal vegada el seu origen podria remuntar-se a abans de la Reconquesta. Això, però, no són res més que conjectures.

En canvi sí que tenim notícia que al segle XIV els Colomer depenien del monestir de Santa Maria d'Ullà. Segons un document del 13 d'abril de 1319, Pere Colomer, possible nét o besnét de Pere Columbaris, permutà, juntament amb el seu fill Ramon Llorenç, un tros de terra amb Maria Serradell. L'hereu Ramon Llorenç va tenir un fill, Pere Colomer, el qual es va casar l'any 1339 amb Saurina de Cortals, que va aportar al matrimoni un dot de 1.200 sous de moneda barcelonesa. En Pere Colomer va tornar a casar-se deu anys després amb Guillema Riera. D'aquest segon matrimoni van néixer dos fills: Ramon i Margarida. L'1 de gener de 1386, Ramon Colomer va heretar el mas Colomer, en *propter nuptias*, amb el seu casament amb Graida Plana, natural de Sant Martí de Solamal. Aquest matrimoni va tenir tres fills: Antoni, que seria l'hereu, Cília i Margarida.

L'Antoni es va casar amb Blanca de Canangles. Els capítols matrimonials es van redactar a casa dels Bianya l'11 de febrer de 1414. Un any més tard, qui va contraure matrimoni va ser la seva germana Margarida. El pergamí que recull els capítols matrimonials entre Margarida Colomer i Guillem ça Dou, en l'actualitat del mas Deu, de Riudaura, esdevé cabdal, atès que apareix per primera vegada documentat el cognom NOGAREDA. En aquest text apareix com a testimoni de l'esdeveniment Guillem de Nogareda, habitant, fet més que probable, del mas la Nogareda, de Riudaura, i, per tant, veí del nuvi. Sempre s'havia cregut que la primera branca familiar documentada de la casa Nogareda arrencava des del 1520 amb un avantpassat anomenat Joan Nogareda. Curiosament, el primer graó documentat d'aquesta família de Riudaura s'ha trobat ara fent una revisió dels papers de la família del Colomer. Cal esmentar que passats més de quatre segles totes dues cases s'entroncarien amb el casament de Maria Puigdemont i Sitjar i Ramon Nogareda i Ventolà.

Del segle XV hi ha molt poca informació sobre la casa Colomer. A l'any 1502 s'esmenta en una acta de definició el nom d'Antoni Colomer. Segons aquest document, Antoni Colomer quedà absolt de tots els drets, accions, qüestions i demandes que tenia sobre el mas Noguer de Vall. Aquesta masia actualment no existeix, tot i que es creu que podria haver estat situada a prop de can Dolores. El 1508, l'hereu del Colomer era Gabriel, probablement nét de l'esmentat Antoni Colomer. Fill de Joan Colomer i de Caterina, Gabriel es va casar amb Cristina Pujals. Durant el segle XVI hi hagué un canvi constant al capdavant de la casa Colomer. Així, se sap que Florència Colomer va ser-ne l'hereva des del 1520 fins al 1530. En 1538 Antoni Colomer era qui marcava el nord de la casa. La seva filla Miquela, casada amb Jaume Prat, en prengué la direcció anys més tard. L'any 1541, Jaume Prat comprà tot el mas Serradell. Dos anys més tard capbrevà les seves propietats a favor del monestir de Ripoll. Jaume Prat reconeixia tenir sota el domini

directe d'aquest monestir les peces de terra de Vilarnau (avui can Xeruga), la Verneda (avui Campic) i la Coromina d'en Ripoll (avui sobre la casa de can Dolores).

En aquesta època la família Colomer va deixar de dependre del Cambrer d'Ullà, per restar sota el domini dels Vallgornera. Com a mínim fins al 1560, el Cambrer d'Ullà va ser senyor directe dels Colomer, com així ho recull una època, de l'any 1566, segons la qual Antoni Font, rector de Sant Martí de Pontós, com a procurador de Joan Garriga, monjo del monestir d'Ullà, confessava haver rebut de Jaume Prat dues lliures i 10 sous d'uns pagaments endarrerits dels anys 1558, 1559 i 1560.

L'any 1580, el senyor del castell del Coll, Joan de Montagut i de Vallgornera, va fer un contracte emfitèutic a Jaume Prat i al seu cunyat Pere Riba, segons el qual es feien responsables de la batllia de sac del seu delme; és a dir, eren els responsables de cobrar els censos a les cases que estaven sota domini dels Vallgornera. En aquell mateix any, totes les propietats del Colomer i del Noguer de Vall es capbrevaren a favor del senyor de Vallgornera. Cinquanta anys més tard, una hereva del Colomer, Marianna, filla d'Anna Colomer i de Pere Montsalvatge, va fer testament perquè cap dels seus hereus es pogués vendre de per vida les seves propietats.

Un dels moments més transcendents de la història del Colomer s'esdevingué durant el segle XVIII. Fou una època de transformacions en el món de la pagesia i això es reflectí en l'economia de la família del Colomer. De la mateixa manera que la casa prengué volada, els conflictes interns pel seu control sortiren a la llum.

Al començament del segle XVIII, l'hereu de la família era Pere Colomer i Puigdevall, fill de Joan Puigdevall i d'Isabel Colomer. En Pere Colomer es va casar en primeres núpcies amb Margarida Ribas, amb la qual va tenir un fill: Francesc. Anys més tard, l'hereu del Colomer es va casar per segona vegada amb Maria Anna Cabrafiga. Cinc van ser els fills d'aquest matrimoni: Francesc, Joan Baptista, Peronella, Maria i Miquel. Segons s'explica, Pere Colomer es va endeutar molt, força més que el seu pare. L'hereu de la casa Colomer va esdevenir el fill del primer matrimoni, en Francesc Colomer i Ribas, el qual, l'any 1739, va fer capbreu de les propietats repartides entre el Cambrer d'Ullà, el monestir de Ripoll i la Seu de Girona. Aquest hereu, però, va morir sense descendència aquell mateix any. El següent en la línia successòria va ser el seu germanastre Francesc Colomer i Cabrafiga. El seu germà Joan Baptista, però, va fer un plet contra el nou hereu, al·legant que havia nascut cinc dies després del casament dels seus pares. En el testament de Pere Colomer, en Francesc és reconegut com a fill natural i legítim. La demanda no va pas prosperar.

El cert és que Francesc Colomer i Cabrafiga és un dels personatges claus de la història del Colomer, ja que durant el període en què va ésser-ne propietari la casa es transformà de dalt a baix. Va ser ell l'encarregat d'aixecar el Colomer. Prova d'això n'és la construcció d'una cabanya. Una pedra indica aquest esdeveniment *Francisco Colomer me fecit lo any 1756*. Uns anys més tard, el 1775, va fer construir la primera part de l'eixida, la que correspon als arcs més grossos. En 1790 s'inaugurà el molí del Colomer i d'aquell mateix

anys és el guarda-roba gros de la casa. Per l'acta d'inauguració del molí se sap que aquest important hereu del Colomer no sabia signar, de manera que Silvestre Bastons va fer-ho per ell.

Francesc Colomer, que es va encarregar d'eixugar els deutes del seu pare i els de l'avi, va gravar en el seu testament les propietats del Colomer. D'aquesta manera la finca havia de passar d'hereu a hereu. El seu fill Josep Colomer i Fageda, casat amb Maria Badia, el va substituir al capdavant de la casa. Aquest matrimoni, però, no va tenir descendència. Així, l'any 1819, una seva neboda, Maria Colomer i Vilar, filla de Pere Colomer —traginer de Sant Joan de les Abadesses— i Teresa Vilar, heretà totes les propietats del mas Colomer.

Va ser en aquesta època que el cognom Colomer desaparegué de la branca principal de la casa. Els fills de Maria Colomer, casada amb Josep Puigdemont i Prat, van prendre el cognom del pare. Així, el primogènit d'aquest matrimoni, Josep Puigdemont i Colomer, va esdevenir l'hereu del mas Colomer, continuant amb la tasca d'aixecar la casa. Nascut el 1815 a la Torre de Sant Pere Espuig i casat amb Teresa Sitjar i Boscomar, va ser el responsable, l'any 1854, de la construcció de la resta d'eixides. Josep Puigdemont va morir el 1898. El seu fill Dionís, casat en primeres núpcies amb Magdalena Serrat i després amb Trinitat Pujoldevall, va morir sense descendència. A la seva darrera esposa, de 21 anys, li va deixar 15.000 pessetes, mentre que l'herència del Colomer va anar a parar a mans de la seva germana Maria Puigdemont, casada amb Ramon Nogareda. L'any 1906, Maria Puigdemont es traslladà a viure, juntament amb la seva família, al Colomer.

El seu fill Joan Nogareda i Puigdemont va heretar les propietats del Colomer. Nascut a la Nogareda de Riudaura l'any 1875, Joan es va casar als 19 anys amb Rosa Domènech i Hors. D'aquesta manera s'unien els patrimonis de la Nogareda i del Tubert. Amb l'heretament del Colomer, l'any 1906, les propietats de la família s'incrementaren considerablement. Joan Nogareda va morir el 27 de desembre de 1933, després de passar els últims anys afectat de Parkinson. Tot i la malaltia, deixà escrits quatre diaris, amb els quals es pot seguir minuciosament la vida quotidiana, sobretot de la branca Nogareda, i posteriorment del Colomer. En Paulí, el seu hereu, va casar-se amb la Concepció Gifre i Llensa, de Garriguella, el 18 d'abril de 1922. El patrimoni de la família tornà a nodrir-se, ja que la Conxita, com era coneguda, era la pubilla de la Boada.

D'aquest matrimoni en nasqueren set fills: Alfons, Montserrat, Ernest, Maria i Xavier (bessons, morts a la infantesa), Joan i Clara. En Paulí va morir l'agost de 1937 en el front de Codo, lluitant amb el Terç de Nostra Senyora de Montserrat. La seva esposa, tota sola, va tirar endavant la família.

El seu fill primogènit Alfons Nogareda i Gifre, l'artífex de recollir i de classificar tots els documents de la família Colomer, va ser ordenat sacerdot el 4 de juliol de 1948 i ara és rector de la parròquia de Sant Roc, d'Olot. L'any 1958, Alfons Nogareda va fer donació del Colomer al seu germà Ernest Nogareda, el qual s'havia casat quatre anys abans amb Mercè Burch i de Rocafiguera, filla de la Riba. D'aquest matrimoni nasqueren sis fills: Carmina, Maria Goretti, Mariona, Carles, Lluís i Eulàlia. Junt amb els seus fills Carles i Lluís han format una Societat Agrària de Transformació (SAT) per tal d'explotar les terres del Colomer, de la Riba, de la Boada i de Bellver (finca comprada a Maria de Balle i Campasol).

Aquesta és, doncs, la història d'una família arrelada a la terra. D'ella, n'ha tret el profit per a prosperar i amb constància i treball es conserva l'esperit que proclamava en Joan Nogareda i Puigdemont: respectar l'obra dels avantpassats i honrar el cognom Nogareda.

Imprès amb motiu de la reunió
celebrada a la masia el Colomer,
el dia 7 de juny de 1997,
pels AMICS DE LA VALL DE BIANYA.